

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ARGANG 14
NOVEMBER
1927

internationella kooperativa alliansens historia

av
HANS MÜLLER

Pris 4: - kr.
I varje bokhandel.

Koop. förbundets
b o k f ö r l a g

HUSMODERN

köper

Bomullsgarn och Vävnader

från

**Gefle Manufaktur A.-Bol.
STRÖMSBRO**

och vet att hon erhåller
det bästa möjliga för sitt

HEM

**Svanens vävnader bästa vävnader!
Gefle garn bästa garn!**

Elektrisk belysningsarmatur
Belysningsglas - Hushållsglas
Prydnadsglas.

Western Electric's radiomateriel
och dammsugare - "Eveready"
anodbatterier o. ringledningsele-
ment- Bil- o. Radioackumulatorer
Laddningsstation

BÖHLMARKS

HUVUDKONTOR: STOCKHOLM SÖ.
UTSTÄLLNINGSLOKALER:
Norrmalmstorg 4 - Högbergsgatan 19-25

REYMERSHOLMS KRONOLJA

bästa och billigaste matlagings- och salladolja 1/2 lit. kr. 2:- 1/4 lit. kr. 1.10

Telefoner
539-8326-5619
Malmö

Perslow's

Siden- &
Manufakturaffär
Största urval nyheter

HERTHA

ARGÅNG XIV

NOVEMBER 1927

HÄFTE 9

Vita slavhandelns verklighet.

»Nu för tiden kan man knappast längre med fog tala om en export av unga kvinnor till utomeuropeiska osedlighetsnästen; det internationella arbetet för utplånande av denna skamfläck på vår kultur har lyckats tillintetgöra eller åtminstone till mycket stor del förlama den avskyvärda trafiken.»

Det var i slutet av förra året som i ett offentligt anförande detta yttrande fälldes av ett av Storbritanniens ombud vid en konferens för motarbetande av handeln med kvinnor och barn. Talaren, själv en av förkämparna i striden mot sådana förbrytelser och nära förbunden med engelska inrikesdepartementets främsta auktoriteter, påpekade en mängd på senare tid i England utfärdade skärpta lagbestämmelser mot trafiken och erinrade om den synnerligen stränga poliskontroll över misstänkta resande, som numera överallt i brittiska riket utövas, och han slöt sitt anförande med orden: »Det kan med full sanning sägas, att våra gemensamma strävanden hava krönts med framgång och att den vita slavhandelns udd är bruten.»

Många månader skulle dock icke hinna förgå förrän detta optimistiska uttalande tyvärr skulle på det mest

slående sätt komma att jävas av i saken ännu mer initierade personer. Resultatet av den världsomfattande undersökning rörande den hemska trafiken, som pågått under tre års tid och som verkställdes av sakkunniga, däribland många de skickligaste detektiver från såväl gamla som nya världen, skulle på ett otvetydigt sätt komma att ådagalägga att den vita slavhandelns välde ingalunda är brutet, att tvärtom den ohyggliga handeln kanske aldrig blomstrat mera än vad just nu är fallet, att den, ehuru måhända med något ändrade former, för närvarande upplever sin stora guldålder och nu som förut är en industri, som lämnar sina utövare en ofantlig avkastning.

I februari månad innevarande är utkom som bekant första delen av den rapport, i vilken den år 1923 av Nationernas förbund tillsatta expertkommittén för undersökande av vita slavhandelns metoder avgivit sitt betänkande och uttalat sig om detta vårt århundrades så ohyggliga och så ytterst svårlösta problem. Icke lång tid därefter var del II av samma rapport färdig, men på offentliggörandet av denna del har en större allmänhet hittills förgäves fått vänta och torde nog också tillsvidare så få göra. Skulle

man möjligen härav få draga den slutsatsen att ryktet talat sanning, då det uppgivit åtskilliga häruti omnämnda fakta vara för en del stater så komprometterande, att de icke ansetts lämpliga att offentliggöras? Vare härmed huru som helst, visst är, att rapporten sådan den i sin första avdelning föreligger redan nu ger tillräckligt stoff till allvarlig eftertanke och att den på ett förfärande sätt bekräftar de avslöjanden som för snart femtio år sedan gjordes i England varigenom det för första gången blev uppenbart att den vita slavhandeln fanns till och att dess tillvaro var till full evidens bevisad.

För dem som fått till uppgift att medverka i striden mot den hemska trafiken och som till följd härav under årtal måst sätta sig in i hithörande frågor innebär expertkommitténs utlåtande icke egentligen så mycket, som kan kallas alldeles nytt. Allt sedan mitten av 1880-talet, då de över hela den civiliserade världen kända processerna i Belgien mot en hel förbrytarlaga blottade denna skamfläck på de moderna kultursamhällena, ha de som studerat frågan haft klart för sig att här föreligger en synnerligen fintligt organiserad affärsverksamhet, som omspannar en stor del av världen och är fördelad på olika händer: en avsändare, agenten, som uppsparar bytet och ombesörjer dess bortskickande, och en mottagare å utrikes ort, som anbringar offret hos tredje person till exploatering i lastens tjänst. Man har vetat att offren rekryteras från de flesta av Europas stater och att de olyckliga längs regelbundna noga utstakade rese-

ruter föras till respektive destinationsorter, främst Nordafrika och de Sydamerikanska republikerna. Det har likaledes varit känt, att unga oskyldiga kvinnor (s. k. »färsk vara») i egenskap av större inkomstkällor varit mest eftersökta och att i vissa storstäder man icke »för» annan vara — andra fakta att förtiga.

Men även på dem, för vilka dylika ruskiga detaljer redan länge varit kända, kan de sakkunnigas utlåtande sådant det förekommer i del I av Nationernas förbunds rapport icke förfela att göra ett djupt beklämmande intryck. Det sorgligt nya i rapporten är egentligen det, att i trots av staters och enskildas bemödande att stävja den skamliga hanteringen den i det stora hela taget synes pågå ungefär på samma sätt som förut. Expertkommitténs undersökning, som omfattat 28 länder och 118 städer och varigenom vittnesbörd erhållits från omkring 6,000 på olika sätt i skändligheterna invecklade personer, utvisar bl. a. hur trafiken nu som förut ordnas efter den gängse regeln om tillgång och efterfrågan. En slavhandelsagent, som en av kommitténs delegater samtalande med och som naturligtvis trodde, att delegaten tillhörde hans »yrke», rådde den andre att förlägga sin verksamhet till en namngiven ort och tillade upplysande: »Flottan kommer dit i januari och februari. Då blir det förtjänst.» Andra i den ruskiga handeln invecklade personer meddela beredvilligt namnen på de platser och städer, där »förlegad vara» utan svårighet finner marknad — med mera dylikt i den vägen.

När man läser sådant och mycket

annat, som tid och utrymme icke tilllåta att anföra, då frågar man sig ovillkorligen med djupt vemod: Har allt arbete, ha alla de krafter, som under en lång följd av år varit nedlagda på det ondas bekämpande, sålunda varit förgäves? Lönar det sig överhuvud att söka motarbeta något som tyckes hart när outrotligt? Allt sedan år 1899, då i London initiativet togs till grundande av en internationell organisation för bekämpande av den vita slavhandeln, ha fjorton konferenser och kongresser med vissa mellanrum i olika länder samlat från skilda delar av världen inflytelserika personer till överläggning rörande de åtgärder som borde vidtagas för att komma det onda till livs. I överensstämmelse med de riktlinjer till en internationell strafflagstiftning, som på Londonkongressen nu nämnda år uppdrogos, har man i en del stater vidtagit de ändringar i strafflagstiftningen, som skulle göra det lättare att, oberoende av deras nationalitet, få professionella förbrytare av detta slag dömda; regeringarna i de flesta länder — däribland även Sveriges regering — ha ratificerat den internationella konvention i vad lagstiftningen angår, till vilken år 1902 regeringskonferensen i Paris uppdrog konturerna, och den i London 1899 upprättade kamp- och skyddsorganisationen, de s. k. Nationalkommittéerna för bekämpande av handeln med kvinnor och barn, ha utövat en energisk verksamhet till kamp mot dem som gå den vita slavhandels ärenden och till skydd för de unga kvinnor, som varit utsatta för faror i berörda hänseende — och ändå, ändå vill det synas som

triumferade alltjämt de ondskans makter, mot vilka under så många år en ihärdig kamp fortgått.

Men — det nedslående resultatet av expertkommitténs undersökning får för ingen del komma oss, som ännu alltjämt vilja tro på rättfärdighetens seger även i en av synd och brist så fläckad värld som vår, att uppgiva gärdet och anse allt förlorat. Kommitterade framlägga också en del förslag till trafikens intensiva bekämpande. Främst föreslås en skärpning av rådande passkontroll, ett närmare samarbete mellan staterna, ett kraftigare tillämpande av de ratificerade konventionernas påbud och ett noggrannare aktgivande på de frågor, som kunna sägas stå i direkt eller indirekt samband med människohandeln, såsom alkoholfrågan, pornografi och den reglementerade prostitutionen, vilken sistnämnda såsom utgörande det bästa smyghålet för vita slavhandeln helt och hållet utdömes, varjämte den ur rent medicinska och hygieniska på samma sätt som ur moraliska synpunkter förklaras vara en stor samhällsfara. Men först och sist kräves ett väckande av mänsklighetens samvete, och såsom medel härtill föreslås ett oavbrutet upplysningsarbete i det talade och skrivna ordets form. Upplysning om de faror i berörda hänseende, för vilka alla länder i mer eller mindre grad äro utsatta, är A och O i kampen mot den svåraste av alla förbrytelser.

Rapporten indelar dem som falla offer för denna förbrytelse i tre kategorier: de medvetna, de till hälften medvetna och de fullkomligt oskyldiga. Det vill synas som skulle i nuvarande

tider den första kategorien, till vilken de höra, som redan kommit ut på det sluttande planet och med öppna ögon gå sitt öde till mötes, i rätt väsentlig grad ha ökats. Men oräkneliga äro förvisso också de skaror av unga flickor, som av ren äventyrlusta, utan att ha en aning om vad som förestår dem, lämna hemmets skyddande värld för att i en främmande miljö ofta nog gå under.

Såsom torde vara bekant har på förslag av Nationernas förbunds kommité med anledning av att icke blott vita kvinnor utan även kvinnor av färgad ras ävensom barn befunnits lämpliga som handelsvara det populära uttrycket vit slavhandel på sina håll under senare tid utbytts mot benämningen handel med kvinnor och barn. På under de senare åren hållna kongresser har framkastats den tanken huruvida icke begreppet *h a n d e l* (traffic) borde utvidgas till att icke blott innefatta det tillämnade offrets bortförande till utrikes ort utan att var och en som, låt vara blott i eget land, gör sig vinst av att förleda annan person till omoraliskt liv gör sig skyldig till sådan »traffic» och kan straffas såsom slavhandlare. En resolution i liknande syfte har avgivits av den i juli innevarande år hållna kongressen i London.

Hur beröres väl Sverige av nu omnämnda förhållanden? Det är den fråga, som ju närmast angår oss och som väl kan antagas intressera oss en och var.

Vårt land står i rapporten icke omnämnt bland i övrigt nämnda länder, från vilka offren rekryteras. Orsaken härtill torde vara att söka i den om-

ständigheten att de »maisons de tolérance», vilka tyvärr även i våra storstäder förekomma, lyckligtvis icke åtnjuta skydd av svensk lag — något som haft till följd att vi i stort sett varit befriade från import av mänsklig handelsvara — och att Sverige icke är ett genomfartsland i samma bemärkelse som t. ex. Mellaneuropa. Men härav får man för ingen del draga den slutsatsen att icke även vårt land får lämna sin kontingent till det stora människoeffret, om ock de stora kulturländerna i detta som i annat röra sig med större förhållanden. De svenska flickornas liksom hela vår nations reslust är som bekant stor, och när dessa unga tanklöst och utan att egentligen veta vart det bär, resa utomlands ha den vita slavhandelns agenter ofta nog lätt köp, när det gäller att under platsförmedlingens skylt infånga sina offer. Med de brister som ännu alltjämt just i den fråga det nu gäller vidlåda vår strafflagstiftning har det visat sig svårt att leda saken i bevis och att få de brottsliga dömda. Men helt visst är det även svenska flickor som i utlandet, illa rustade mot farorna, som de ofta äro, gå sin undergång till mötes. Låt vara att de icke så sällan äro medvetna om vad som väntar dem och att de ofta nog slå alla varningar i vädret. Men man måste dock höja en ljungande protest mot att vinnings- och njutningslystna människor begagna sig just av deras lättsinne, tanklöshet och slarv, med ett ord av deras svaghet för att göra dessa unga till offer för det fruktansvärdaste av alla brott.

Till allvarlig känsla av gemensamt

ansvar bör expertkommitténs rapport få mana en och var. Det gäller för oss alla att var i sin mån söka bidra till väckande och bevarande av den rena och sunda folkmoral som, särskilt när det gäller etiska frågor, bör bära all lagstiftning och varförutan den bästa lagparagraf icke är annat än en

död bokstav. Mätte under en kommande tid arbetet för en rättfärdigare samhällsmoral alltmer utvecklas på grundvalen av de rättens och människokärlekens principer, som för snart trettiö år sedan drevo fram skyddsarbetet för den kvinnliga ungdomen!

CLARA WAHLSTRÖM.

Där det praktiska arbetet adlas.

En återblick på F.-B.-F:s yrkesskolas tioåriga verksamhet.

ETT led i de strävanden som under senaste årtionden gjort sig gällande att sida vid sida med den teoretiska utbildningen ge vår kvinnliga ungdom en grundlig kunskap i praktiska yrken och färdigheter är F.-B.-F:s yrkesskola för sömnad, som i dagarna arbetat i tio år för sådant ändamål. Hur tacksamma vi än med skäl äro mot alla de pionärer, som berett vägen för kvinnorna fram till det bokliga vetandets många källsprång, kunna vi dock icke blunda för att många av dem som med svett och möda arbeta sig fram »den lärda vägen» skulle ha farit väl av att i tid ha lagt böckerna åsido för att i dess ställe grundligt sätta sig in i något praktiskt yrke, vilket med största sannolikhet skulle ha skänkt dem betydligt mera tillfredsställelse och även — ekonomiskt utbyte, ity att som bekant överproduktionen på lärdomsmarknaden snart nog skapar ett proletariat, vilket alla som med vaket öga följa den kvinnliga ungdomens förvärvsmöjligheter med oro måste konstatera.

F.-B.-F:s yrkesskola för sömnad öppnades i november 1917. Syftemålet med densamma framgår med all önskvärd tydlighet av det hälsningstal varmed F.-B.-F:s dåvarande ordförande, fru Agda Montelius öppnade skolan. Hon uppdrog däri linjerna för verksamheten och framhöll att förbundet, samtidigt som det lade sig vinn om att öppna nya arbetsområden för de unga kvinnorna, strävade efter att bibringa dem en kunskap som kom dem att fullt behärska sitt arbetsfält, i detta speciella fall sömnadsyrket. Kravet på yrkesskolor hade ju förts fram långt tidigare, redan 1913 startade Stockholms stad vissa av sina yrkesskolor, men dels voro ju dessa avsedda för folkskolans barn, dels hade just därigenom uppstått behovet att erhålla ej blott yrkeskunniga utan även pedagogiskt tränade ledarekrafter.

Det torde för den oinvidge vara av ett visst intresse att ta del av skolans arbetsplan. I densamma ingår en lägre kurs, tvåårig, samt en högare kurs, ettårig; däremellan bör förekomma yr-

kesarbete på en eller annan ateljé under tre år, undantag kan dock i vissa fall därvidlag göras. Första året utföres övningsarbeten av olika slag, sömnad av beställningsarbeten, i förening med teoretiska lektioner i en del med detta speciella yrke sammanhängande ämnen. Andra året fortsätta de teoretiska lektionerna, samtidigt med att en del enklare och finare beställningsarbete utföres, därvid eleverna beredas tillfälle att utföra arbeten på den med yrkesskolan förenade ateljén Stoff och Stil samt erhålla för sitt arbete s. k. flitpengar. Betyg erhållas efter avslutad lägre kurs och eleverna söka sig nu ut i allehanda förvärvsarbete inom yrket; en del få anställning vid den omnämnda ateljén, där man lägger sig vinn om att låta dem få deltaga i så omväxlande arbete som möjligt för att bereda dem en allsidig kunskap i yrket. Efter avslutat praktiskt arbete återkomma en del elever till den högre kursen för att där sysselsättas dels med finare och mera krävande beställningsarbete, som får utföras självständigt, dels få de öva sig att handleda och undervisa den yngsta årsklassen och kvällskursernas elever samt även giva lektioner i mönsterkonstruktion, kostnadsberäkning m. m.; slutligen deltaga de i vissa lektioner vid Socialpolitiska institutet. Avgifterna för kurserna sattes relativt taget låga. Så kostar den lägre kursen 300 kronor i ett för allt och den högre 400 kronor. Skolan har lyckats erhålla såväl statligt som kommunalt anslag på samma villkor som i allmänhet äro fästade vid bidrag från stad och kommun för enahanda ändamål. Elevantalet kan av

flera skäl ej vara särdeles stort. Se vi på siffrorna för antalet antagna elever denna höst så finna vi att antalet i högre kursen uppgår till 12 och i den lägre till 15; ifråga om den senare är att märka att ett väsentligt antal kvarstå av första årsklassen varför antalet i denna kurs gott uppgår till det dubbla. Flera ansökningar om intagning än som kunna beviljas ha influtit. Sistlidna år måste lägre kursen arbeta på två parallellkurser, så stort var antalet elever; högre kursen var däremot in dragen, ity att tillströmningen var högst obetydlig.

Att börja med hade man tänkt sig att huvudsakligen flickor med åttaklassig läroverksutbildning skulle emottagas. Undersöker man det statistiska materialet i detta hänseende så finner man att de mest skilda skoltyper äro representerade, där finnas elever från flickskolorna, från realskolorna, från högre folkskolan och kommunala mellanskolan. Ett oavvisligt villkor är att vederbörande skall ha fyllt femton år och ha intyg av god kunskap i och anlag för sömnadsyrket. Till högre kursen söka sig stundom elever från stadens yrkesskolor och andra med mångårig praktik från ateljé, men som önska huvudsakligen få yrkespedagogisk fortbildning.

Till sist kan påpekas att vid skolan anordnas med kommunalt bidrag kvällskurser mot en ringa avgift för sådana kvinnor som ha annat arbete i övrigt, men som önska en kort utbildning i konsten att tillverka sina egna kläder. Dessa kurser äro mycket efter sökta och hållas därför i långt större

Varför vi vilja kvinnlig polis.

När har ni i ert arbete saknat medverkan av kvinnlig polis? och: I vilket avseende anser ni att behov av kvinnliga poliser föreligger? äro tvenne frågor som vi ställt till några socialt arbetande eller på annat sätt genom sin verksamhet direkt för denna sak intresserade kvinnor. Det är föreståndarinnan för Unga kvinnors värn, diakonissan syster Dagmar Ekström, medlemmen av barnavårdsnämnd och fattigvårdsnämnd fru Elin Lindley, advokaten Mathilda Staël von Holstein och inspektrisen i Stockholms stads nykterhetsnämnd fröken Astrid Sundberg som här svara på de framställda frågorna.

Syster Dagmar Ekström säger:

Under en 13-årig verksamhet bland unga flickor i Stockholm, där vi huvudsakligen haft till uppgift att genom hjälpåtgärder i »rätta» stunden söka hindra att unga flickor skulle råka på villovägar, har vi, i ständigt stigande grad, känt behovet av att hava kvinnlig polis som, i samarbete med frivilliga krafter, kunde hjälpa. Särskilt av vikt skulle det vara, att kvinnor med polismans befogenhet voro anställda i patrulltjänst på nöjeslokaler och dansbanor. Genom ett samarbete här med frivilliga arbetskrafter skulle många unga människor med litet nog kunna hjälpas och skyddas från att komma i händerna på gatans sämsta element. Likaså borde kvinnlig polis patrullera vid Centralstationen, där ett rikt fält finnes för samarbete med befintliga frivilliga krafter för att ta hand om

unga platssökande flickor och hjälpa dem till rätta. Vid husundersökningar, visiteringar o. d. borde aldrig andra än kvinnliga poliser tjänstgöra, då det gäller kvinnor. Likaså borde kvinnliga fångar följas av kvinnor. Flickor, som varit utsatta för sedlighetsförbrytelse, böra aldrig förhöras av män. De stackars barn, som utsatts för detta våld, taga nästan större skada av förhöret inför idel män, även om dessa äro aldrig så finkänsliga, än av själva våldet. Här i Stockholm finnas så många präktiga, fina polismän, utan vilkas hjälp man många gånger ej kan reda sig, men det hindrar ej att vi känt ett skriande behov efter kvinnliga poliser.

Fru Elin Lindley framhåller att hon i barnavårds- och fattigvårdsarbetet ständigt känt det mycket starka behovet av kvinnliga poliser. Hon menar att barnavården helt enkelt tvingar fram kravet på kvinnlig polis. Hur orimligt är det inte att män skola omhändertä och undersöka ömtåliga förhållanden rörande barn och ungdom. Men icke endast i dessa avseenden är kvinnlig polis önskvärd. Även som patrullerande, exempelvis i våra folkparker och vid nöjesfälten, vore det av stort värde att ha kvinnlig polis. Den manliga polisen kan mången gång inte ingripa på samma förstående och gott medlande sätt som en kvinna skulle kunna. Vid förhör med kvinnor och barn anser även fru Lindley att det är oavvisligt nödvändigt att kvinnlig polis får medverka.

Advokat Mathilda Staël von Holstein yttrar:

Samma skäl, som gjorde sig gällande när polissystrar anställdes, kunna anföras såsom motivering för anställandet av kvinnlig polis. Visserligen är visitering av de kvinnliga anhållna en sak, som ofrånkomligen bör handhas av en kvinna, men om än icke med samma styrka gör sig kravet gällande på att få kvinnor, som leda spanings- och utredningsarbetet beträffande kvinnliga brottslingar. Ett exempel: en ung kvinnlig prostituerad har blivit anmäld för stöld från sin manlige kund. Det är en manlig polis, som tidigt på morgonen sändes till hennes bostad, väcker henne, visiterar hennes tillhörigheter och tager henne med till polisstationen. Är detta lämpligt? Förhören fortsättas sedan av män. Läser man polisförhørsprotokollen i sådana ärenden, måste man reagera emot att överhuvudtaget män hava med utredningen att skaffa. Man har anfört, att de kvinnor det här är fråga om ej känna det så. Det är tyvärr riktigt, att de ofta äro råa och förslöade, men icke väckes deras anständighetskänsla av att det är män, som skola förhöra dem. Den manlige polisens uppgift torde även försvåras därigenom, att kvinnor av denna kategori ofta anse varje man såsom en deras eventuelle kund.

I än högre grad är det olämpligt med manlig förhörpolis vid utredningar av sedlighetsförbrytelser mot kvinnor och barn och i fråga om fosterfördrivningsärenden. De kvinnor, som då komma i förhör, äro vanligen anständiga, hyggliga kvinnor, för vilka det är

en plåga att behöva lämna detaljerade redogörelser till den manlige förhörsledaren, denne må leda förhöret på ett aldrig så finkänsligt sätt. Beträffande det senare slaget av ärenden kan jag av egen erfarenhet säga, att en kvinna torde just i sin egenskap av kvinna hava större förutsättningar att få fram den hela och fulla sanningen.

Läser man de stereotypa polisförhørsprotokollen beträffande de kvinnliga lösdrivarna får man även en stark känsla av att en socialt kännande kvinna skulle sköta undersökningen och skriva protokollen på ett annat sätt, ett sätt som möjliggjorde ett bättre bedömande av saken och kanske en rättvisare utgång.

I min verksamhet har jag i ovan anförda fall känt ett särskilt behov av kunnig, kvinnlig polis, och det är min bestämda övertygelse, att den kvinnliga polisen bör utgöra ett komplement till den manliga, med samma befogenhet som denna.

Fröken Astrid Sundberg säger till sist:

På anmodan av Herthas redaktion har jag blivit i tillfälle yttra mig i frågan angående behovet av kvinnlig polis i vår huvudstad. Denna fråga har alltid intresserat mig, enär jag under min mer än tio-åriga verksamhet som inspektris hos Stockholms stads nykterhetsnämnd har haft att taga befattning med kvinnliga alkoholister och därunder kommit i nära kontakt med polismyndigheten. Samarbetet med de polismän, som handlägga ärenden rörande de kvinnliga alkoholisterna, har visserligen alltid varit det bästa möjliga, men dock anser jag det ur flera

synpunkter lämpligare om dylikt förhör och uppsättande av rapporter sköttes av kvinnor. Icke blott ur den synpunkten, att en kvinna givetvis har lättare att sätta sig in i en annan kvinnas känslor och uppfattningar, utan måhända mer därför, att de flickor, som jämte dryckenskapen även föra ett lösaktigt levnadssätt, säkerligen reagera på ett mindre lämpligt sätt gentemot den manliga polisen än vad som vore fallet om de omhändertoges och förhördes av kvinnlig polis. Med all säkerhet skulle respekten för lagens handhavare ej bli mindre. I vad som gäller förhören inom polisen av kvinnor och minderåriga, i synnerhet då det berör sedlighetsförbrytelser, är det fullständigt upprörande att detta skall skötas av män. Jag hoppas att denna uppfattning, som delas av de flesta

socialt arbetande kvinnor, så småningom kommer att medföra tillsättandet av kvinnlig polis. Men till dess vore det lyckligt om de polissystrar, som nu finnas i arbete, finge utsträckt befo-genhet. Huru många gånger har jag icke haft nytta av deras hjälp, då det gällt någon av mina stackars klienter, som omhändertagits i polisen. Men varför få icke dessa polissystrar leda förhöret och uppsätta polisrapporten i stället för en manlig poliskonstapel!

I fråga om behovet inom Stockholm av kvinnlig polis i yttre tjänstgöring, d. v. s. patrullering, är jag en smula tveksam. Dock vore det givetvis befo-gat att kvinnlig polis funnes att tillgå vid de många danspalats och övriga nöjestillställningar, där ungdomen sam-las och för övrigt där den livligare nattrafiken pågår.

Maria Sandel.

Proletärdiktare har blivit en gängse använd, på sitt håll visst också högt skattad klassificering av författare som utgått ur kroppsarbetarnas led och skildra dessas liv. Som en utmanande röd flagga viftas det understundom med skylten. Den litterära produkt, som den täcker, har även allt som oftast en brutalt pålagd skrikande färg. Det är inte att misstaga sig på att avsikten är att pråla med klassmärket och att markera den — som man menar — obrutet raka gränslinjen mellan en den strålande solsidans

och en de djupsvarta slagskuggornas värld.

Men den onyanserade etiketten står också för författare som med första-handskunskap om arbetarproletariatets villkor och liv förena psykologisk blick och vilja att undersöka betingelserna bakom de yttre, omedelbart synliga, vilka gå till rätta med mänskans eget ansvar och egna skuld, äro än förhållandena hon lever i icke endast hårda utan också orättvisa.

Maria Sandel var en av dessa senare. När hon denna vår gick bort, drogs

slutstrecket för en samvetsgrann och rättfärdig diktargärning, en sannings-sökande mänskas och en ärlig författares allvarliga strävan att skildra människor och mänskoöden i deras verkliga sammanhang.

Dock kunde hon, med sin livligt observerande blick och framträdande förmåga att på sin diktarduk skarpt projicera de yttre företeelserna hos personer, miljö och i händelseförlopp, framför mängen annan ha frestats att ge sig den lättvindigare, men även ansvarslösare, uppgiften i våld att endast låta bilderna dansa fram i det utifrån fallande, grella verklighetsljuset. Förvisso hade de av sig själva framkallat de mest effektfulla bakgrundsskuggor. Men det som man framför allt skattar hos Maria Sandel hade då saknats: det genom ett innerljus korrigerade perspektivet.

Hur lyckades hon bärga sin glada optimism genom det hårda liv som var hennes? För allt vad man vet hade hon livet igenom att kämpa med tryckande förhållanden. Sjuttonårig emigrerade hon till Amerika för att söka sin utkomst som hembiträde. Endast efter några år återvände hon till Stockholm och slet sig där fram på hemindustriellt arbete. I flera av hennes böcker möter man hemsömmerskan, arbetande för fabriken, med natten till hjälp för att i någon mån öka på den ringa penning som blir det njugga resultatet av ett långt och uthålligt dagsarbete. Säkerligen är det vad hon själv alltför ofta erfarit av dignande trötthet, parad med hunger, som därvid skildras. Mycket ensam synes hon ha varit. Enstöring av naturen blev hon

därtill ytterligare isolerad från sina medmänniskor genom stark dövhet. Fysiskt klen var hon även, något som de omständigheter hon levde i förvisso inte förbättrade.

Som författare debuterade hon med dikter och noveller i Social-Demokraten. Hennes första bok, *Vid svältgränsen*, utkom 1908; hon var då trettioåttio år gammal.

Den utgöres av kortare noveller, »skildringar ur stockholmslivet» anger titelbladet, och den första berättelsens namn har även blivit bokens.

Redan dessa berättelser visade att Maria Sandel var en mindre vanlig begåvning. Det är en starkt realistisk skildringskonst som under lyckligare förhållanden kunnat växa till konstnärskap. Även med den beskurna utveckling, som kom den till del, nådde den understundom högt. Maria Sandel hade grepp på det väsentliga, människorna i hennes böcker äro organiskt levande, de konversera inte heller på skriftsvenska — att hon kunde slang- och busspråk på sina fem fingrar hörde till de i övrigt diskutabla förmåner hennes förhållanden betingade — och händelserna skildras med en färg och en brio som gör läsningen av hennes böcker till ett spännande nöje. Men två drag i hennes författarskap äro framför andra bemärkansvärda: den goda, glittrande humorn, som befriar och försonar, och hennes flammande patos, buret av hennes medkänsla och ömhet för skuggsidans folk.

Understundom kan hon dock bli en smula sentimental och hennes berättelser verka »söta», men korrektivet finns dock alltid nära tillhands. Den humor

och det patos, som nyss nämnts, ta snart nog igen sin legitima och överhandtagande plats i hennes berättarkonst.

Virveln, 1913, torde vara Maria Sandels starkaste och mest genomarbetade bok. Med man kan säga våldsam kraft har hon etsat fram sin skildring av chokladfabriken, där den stackars Magda Mejsel först ryckes ut på det sluttande planet, och i det myller av proletärtyper som rör sig inom fabriken samt inom ännu andra i boken förekommande arbets- och livsförhållanden har hon tecknat gestalter och öden som gripa med en oundkomlig, hemsk verklighets styrka. Familjen Vinge, en bok om »verkstadsgossar och fabriksflickor» — för övrigt motivet i flertalet av hennes böcker —, vilken kom ut samma år som Virveln, bjuder på goda skildringar men når inte upp till den senares nivå. Häxdansen och Droppar i folkhavet äro senare böcker, och nu sist, efter hennes död denna vår, Mannen som reste sig.

Den är till sin skildring av huvudpersonernas karaktärer den mest sammanhållna av hennes böcker, och hon har nått verkligt högt i framställningen av den till prostitution predestinerade, vackra, lättsinniga och sorglösa Ulla samt av Frejtorp med hans starka driftnatur och dock med den balans av gott, som gör att han reser sig. Ej lyckat är introducerandet av majorsänkan fru Eva Bergklint i proletärmiljön, och den henne tilldelade rollen av att komma Frejtorp att höja sig till en etiskt högre nivå är lika litet som deras personliga närmande till var-

andra ett gott moment. Här har författarinnan gått utanför sina möjligheter och därför inte förmått att göra det hela trovärdigt.

Som alltid bjuder boken vid sidan av huvudpersonerna en hel hop ypperligt tecknade typer; somliga dräpligt komiska i själva sin misär och beundransvärda i sin förmåga att, trots allt, hålla humöret uppe. Andra åter obekrivligt rörande under ett oblidligt och grymt ödes grepp. Bland dessa minns man framför allt gossen Alan, betagande fint och ömt har förf:s penna skisserat hans unga tragiska bild.

*

Maria Sandel hörde till kärntruppen i Ellen Keys »Tolyter», denna av arbeterskorna högt skattade sammanlutning till nöje och nytta för dem, tillkommen på Ellen Keys initiativ. Den som skriver detta kom för en hel del år sedan tillfälligt med på en av Tolyternas vårutfärder. Plötsligen kom någon fram direkt till mig där vi i stor karavan vandrade fram en väg mellan ängarna. Hon hade en utsliten arbeterskas gråa hy och fårade drag, med det för döva karakteristiska uttrycket av slutenhet över ansiktet. Men bakom och igenom detta bröt något egendomligt lysande fram — intelligens, egenartat kynne. Det var Maria Sandel. Hon kände inte mig, jag inte henne. — »Jag tycker ni är lik den och den blomman», sade hon. Det var en mycket anspråkslös blomma, som växer vid vägkanterna, ofta trampad av mänskorna. Hon gav inget skäl för sitt utlåtande, bara skrattade igen med återhållen mening i sitt ansikte.

Det kunde inte tas som en artighet, och ändå, på något sätt kände jag mig i alla fall hedrad. Men hur nu hon än menade, episoden måste ha varit ett tecken på hennes alltid arbetande sinne. Ett främmande ansikte, en ny mänska satte hennes fantasi i rörelse. Skapande mottaglighet levde frisk och stark i henne, genom livets tunga och långa dagar, genom umbäranden och mödor. Hon tillvaratog det allra minsta som mötte henne, formade ut det i sitt sinne, gömde sedan eller förkastade allt efter som hon fann det av värde. Med gåvan av detta i sig, genom hennes friska fantasi parad med hennes förvånande mänskokunskap, blevo hennes böcker de starkt levande skildringar de äro.

Den gångna våren skördade henne, femtiosex år gammal.

ELLEN KLEMAN.

Annie Besant 80 år ung.

Under denna rubrik talar Stridharma — kvinnornas eget organ i det fjärran landet som Annie Besant sedan så många år gjort till sitt — om den stora Indiavännens och teosofprästinns åttioårsdag.

Dr Annie Besant, internationalisten, heter det där, fullbordade sitt åttionde år den 1 oktober. Hon har slagit ett världshistoriskt rekord under de sista veckorna av sitt åttionde år genom sina flygbesök i Europas förnämsta stä-

der.* Hon föreläste i tjugoen städer under tre veckor och trotsade alla möjliga faror genom att gå upp i olika slags flygmaskiner i alla sorts väder, klimat och tider. Det var en bragd som distanserar många av våra djärvaste män, skriver Stridharma artikelförfattare, Annie Besant är våra dagars »Överkvinna». Hennes höga ålder har, i stället för att medföra svaghet, endast bringat henne större verkningskraft, mera visdom, kärlek, mod och fulländning. Hennes exempel måste vara inspirerande för kvinnorna, för var och en i hennes egen sfär. Hon har nått höjder över våra huvuden, bokstavligt och symboliskt talat, men dit en kvinna har nått, kunna andra hinna, och vår stolthet över henne som en av oss skall inge varje kvinna en ökad självrespekt och lyckokänsla. Indiska kvinnor stå i djup tacksamhetsskuld till dr Besant för hennes tjänster åt deras moderland, till lösningen av problemet kvinnornas utbildning och till startandet av sociala reformer vilka skola bringa frigörelse åt kvinnorna. Indiska kvinnors förening har klart för sig vilken ära det är för densamma att hon är dess ordförande och huru genom henne dess medlemmar äro förbundna med det förflutnas, det närvarandes och det tillkommandes kvinnor, med Österns och Västerns kvinnor.

Så långt Stridharma. Och förvisso ha Indiens kvinnor mycket att vara Annie Besant tacksamma för.

* Som bekant var Stockholm bland dessa.

Märthaskolan. *Teoretisk och praktisk undervisning i kläd- och linnesömnad.*

Anmälan till nya kurser om 1 månad och 6 veckor mottagas dagligen mellan kl. 10—5.

Birger Jarlsgatan 16.

Prospekt på begäran.

Tel. Ö. 93 30.

”Det unga Amerika”.

Vår världsdel har på sistone upptäckt Amerika. Den gamla damen är mer och mer intresserad av sin unge arvinge på andra sidan haven. Hon studerar honom uppmärksamt om och med blandade känslor och skriver massor av nya böcker om honom för vart år som går.

För att citera Klara Johanson i föreläsalet till det urval ur *Hemmen i den nya världen*, som nyss utkommit under titeln *Det unga Amerika*, »har Fredrika Bremers transatlantiska forskningsfärd, för mängden av hennes samtida ett extravagant kuriosum utan följder, uppenbarat sig som en pionjärbragd, föregångaren till våra dagars energiska Amerikaupptäckande».

Färden anträdde år 1849 och skildringen av den utkom i tre omfångsrika volymer 1853—54. Ett decennium senare utgav F. A. Dahlgren en ny, av Fredrika Bremer sanktionerad, mycket förkortad upplaga.

Men detta är också allt, om man undantar översättningarna och den samling valda stycken ur den gamla engelska översättningen vilken år 1924 utgavs av Yale-professorn i nordiska språk Adolph Benson: *America of the fifties*, en bok vilken haft stor framgång i Amerika, ja, väl är det litterära svenska verk som där haft och har den största avsättningen.

För den som av en eller annan anledning inte kunnat profitera av den Bensonska upplagan har det varit svårt att alls få någon inblick i detta Fredrika Bremers verk, så inskränkt till offentliga bibliotek och gamla hems gömmor har det varit.

Det är därför med glädje man hälsar utgivandet av detta urval där skildringen dessutom ju också är mera överskådlig genom att de i den ursprungliga formen över hela texten vitt spridda styckena sammanfogats till ett harmoniskt helt.

Ty man behöver väl knappast säga att Klara Johanson gått till verket så omdömesgillt och skickligt, så ömt och kongenialt anderikt — som bara Klara Johanson kan!

Resultatet har också blivit en av de böcker vilka på ett så särskilt sätt appellera till även den läströttaste yrkesläsares hjärta att man rent av känner sig ha fått ett nytt svärmeri.

Sådana böcker, liksom motsvarande människor, måtte för att tala modernt filmspråk ha »Det». Människor med denna charmens trolldomsgåva kan man stuva undan i de mest undan-gömda hörn i de mest lysande församlingar; man skall ändå alltid inom kort finna dem vara medelpunkten för allas förtjusta uppmärksamhet. Och vad sådana böcker beträffar går man gladeligen förbi ett helt bibliotek med klassiker för deras skull, för att så att säga om och om igen sluta dem till sitt hjärta, dessa chariternas lyckobarn, vilka, ehuru de kanske varken

* *Det unga Amerika*. Skildringar av *Fredrika Bremer*. Sammanställda och kommenterade av Klara Johanson. Wahlström & Widstrands förlag.

äro så djupa eller märkliga som de för deras skull försmädda, dock förtrolla och binda oss på ett varaktigare sätt än de.

Jag kan inte säga att Fredrika Bremers andra verk fångsla mig på just detta sätt. Men Det unga Amerika gör det!

Den är en av de älskvärdaste och bästa små böcker jag läst på mycket länge — ett utflöde av sin skaparinnas rena, klara, eldiga väsen, ett lyckobarn ingivet henne under den befrielsetid hennes Amerikaresa var efter den mörka epok hon nyss gått igenom, då missmod och trötthet gripit henne till den grad att hon, som hon själv förklarar, måste lämna den gamla världen för att i den nya söka återhämta sitt framtidshopp.

I den sköna skildringen av hennes morgonvandring i Macon, som Klara Johanson sant kallar »En lyckomorgon», liksom vid många andra tillfällen under Amerikaresan tyckes hon ju också ha återvunnit sitt väsens klarhet, ja, fått än mera därav än någonsin förut. Hör själv: »Den bleka halvmånen sjönk långsamt ned i ett röklikt töcken... Träd och gräs glänste av dagg i den stigande solen... Jag gick allena, allt var tyst och stilla, men mitt hjärta sjöng. Vad jag under hela min ungdom hade önskat och längtat till, vad jag ansett mig vara mer än någon annan stängd ifrån — en levande bekantskap med livets mångfaldiga gestalter — det hade nu blivit mig till del, blivit det i ovanligt mått. Vandrade jag icke nu fri — fri såsom få äro det — i den fria, stora nya världen, fri att se och lära känna allt vad jag ville? Var jag

icke lätt och ledig som en fågel? Min själ hade vingar och hela världen var min!...»

Så flyger hon likt en liten ljuslåga genom denna nya värld's vidder — en Ariel, nyfiken, välvillig, munter, god och öppen. Inte under att hon vinner vänner överallt bland dess bästa och märkligaste män och kvinnor.

Men bäst har hon det dock ensam; gång på gång stiger då den ton jag skulle vilja kalla Fredrika Bremers Arielsröst ur de verkliga små prosapoem hennes skildringar av sina ensliga vandringar äro. Hon säger själv att då hon är ensam erfar hon alltid en sådan underlig känsla, »en känsla som om jag hade vingar och lyftades av dem utan mitt tillgörande, och det var mig en utsäglich njutning. Denna halvt andliga, halvt kroppsliga känsla kan jag ej förklara, men den återvänder alltid till mig då jag är alldeles ensam och i övrigt ostörd av oroande tankar, och den är min än i denna dag; den gör min heliga, underliga glädje här där jag står så ensam ibland främlingar, mitt i världshavet, och låter mig känna mig fri och lätt som fågel på kvist».

Den fågeln är dock varken en sparv eller, fastän den sjunger, en trast eller någon annan småfågel. Det ligger något örnlikt skarpt i Fredrika Bremers framtidsblick, de goda, varma men rannsakande ögon hon riktar mot förhållanden och människor i det nya landet, ögon, som genomtränga dem och fordra svar och inte äro nöjda förrän de sett genom konventioner och ytvärden intill sanningen där bakom.

Det var ju också en mycket givande

och intressant brytningstid vari hon vid sin ankomst till Amerika befann sig!

Det moderna Amerika av i dag höll på att vakna. Chicago hade redan begynt uppstå — i den då endast tjugoföråriga staden fann Fredrika inom parentes sagt samma drag av politisk korruption, förorsakad genom alltför många laglösa elements invandring, inte minst från Sydeuropa, som ännu i dag utmärker staden. Järnvägarna höllo på att läggas in mot land i stället för att som förut endast följa vattenvägarna. Ännu härskade visserligen fader Mississipi som Amerikas främsta transportled — Fredrika Bremer befor ju också floden från Minnesota ner till Mexikanska viken — men hans tid skulle snart vara ute. Den epokgörande revolution de nya samfärdsmedlen skulle verka i industriellt och ekonomiskt avseende hade redan begynt. Järnväg, telefon, telegraf (telegrafen som Fredrika provade i Rochester) befunno sig i början av den daningsprocess, som på ett par decennier skulle förändra Amerikas både ekonomiska, industriella och kulturella fysionomi.

Ännu blommade New Englandskulturen — ja, stod i sin fullhets ögonblick, representerad av sådana män som Raph Waldo Emerson, James Russell Lowell, Channing, Andrew J. Downing m. fl. — män som alla blevo Fredrika Bremers vänner, visade henne omkring och hjälpte henne att komma tillrätta med sina frågor.

Det var ju i Amerikas mest intellektuella och allmänintresserade kretsar hon under sin vistelse höll till.

Hon fick höra, måste ta parti, vara för och mot i alla möjliga frågor. Tunga moln skockade sig den tiden vid Amerikas horisont, ett ruvande oväder ur vilket inbördeskrigets storm snart skulle bryta ut. I den målande skildringen av hennes besök i Washington få vi en bild av den hotande stämningen och ett par utmärkta porträtt av de bägge amerikanska politiker, Henry Clay och Daniel Webster, vilka i det längsta med kompromisskloketens alla medel sökte besvärja stormen. Slagorden Secession och Union, begreppen fred eller krig började redan göra sig gällande i den tunga luft, vari de snart skulle virvla kring, likt snö en blygrå vintermorgon. »The Fugitive Slave Act» rörde upp sinnena. Än i dag — jag har själv personligen erfarit det — bär man inom abolitionistkretsar agg mot Fredrika Bremer för hennes ljumhet inför detta brännande problem.

Jag tror dock inte att hennes i början avvaktande hållning berodde på likgiltighet. Jag tror snarare att hon hade starkt utvecklade, ursprungliga skaparenaturers instinktiva, naturnödvändiga motvilja mot att låta sig ledas. De ha aldrig lätt för att låta sig lättvindigt röras i sitt innersta, sitt allra heligaste, av olika inflytanden och åsikter. Man ser det t. ex. också på Fredrika Bremers egendomliga motsträvheter gent emot Emerson i början av deras bekantskap. Det var först efter noggrann prövning hon gav honom sitt fulla mått av värme och vänskap, men ändå — hur mycket hon än beundrade honom, gick hon aldrig riktigt med på hans filosofi.

Likadant var hennes förhållande i negerfrågan. Först då hon grundligt studerat slavlivet i Södern fattade hon ståndpunkt. Men då kan ingen använda varmare ord om det bästa hos de förkättrade svarta eller skarpare fördöma det förräderi mot mänsklighetens frihetsideal, slaveriet var. Man skall vara abolitionistättling med ett gammalt nedärvt groll att vårda likt en fin släktklenod för att inte inse detta!

Fredrika Bremer fick ju genom sina många och långa resor i Amerika en synnerligen extensiv kännedom om dess liv i de mest olika former, från Nord till Söder, från Östern till Mittersta Västern.

Det vimlar av typer och personer, händelser och scenerier i hennes skildring. På ömse sidor om Mississippibåten eller järnvägen rullar Amerika ut sig för oss med en levande, brokig åskådlighet som oemotståndligt fånglar.

Campmeetings, falangstärer, därhus och fångelser, kväkarmöten och societetsbaler, till alla upptänkliga platser för författarinnan oss, särskilt naturligtvis dit där kvinnorna ha någon speciell verkningskrets. Åter och åter, då hon betraktar dessa sociala företag och experiment, rikta sig hennes tankar mot Sverige; hon funderar på den eller den sakens tillämplighet därhemma och då ljunga hennes ögon till i hennes lilla fina livfulla ansikte — den där örnblicken mot framtiden tändes i dem, som gör att Sveriges stora Mamsell lika väl som Sveriges stora Fru, Birgitta, borde kallas »Sierskan från Norden».

Det är rent av överraskande hur ofta Fredrika Bremers framsynthet slår en om man tänker tillbaka på det Amerika hon såg då och det vi se nu. Denna framsynthet gjorde sig inte blott gällande i sådana yttre ting som då hon genast såg att Minnesotas jord och klimat borde vara speciellt lämpliga för invandrare från Sverige, eller i sådana estetiska saker som t. ex. att hon aldrig kunde höra sig mätt på negrernas vid den tiden även av dem själva föraktade sånger och musik — vilka Amerika ju sedan dess med förtjusning adopterat och som ju i själva verket äro dess enda ursprungliga konstnärliga insats i världens tonkonst.

Överallt, i synnerhet i slutet av boken märker man också den smygande misstro till den amerikanska andens verkliga frihetskärlek, som även den besannat sig i våra dagar. Hon succade efter litet mindre självbelåtenhet, litet mera »storsint missnöje» med sig självt hos det amerikanska folket. I våra dagar se vi ju också att dess yverborna fariseism växt ut till en verklig kulturfara.

Hos amerikanskorna fann hon allt för litet själ, ursprunglighet och verklig karaktärsdaning. Hon förstod att felet låg i deras ytliga uppfostran, men samtidigt som hon rättvist och entusiastiskt gladd sig över de många nya och djärva försök till kvinnoemancipation som gjordes i landet, räddes hon för den brist på verklig självständighet hon fann, på verklig känsla av de speciella värden kvinnan i kraft av sitt moderskap har ansvaret inför.

Och även denna rädsla har ju besannat sig. Utan att förringa värdet av de

amerikanska rösträtts- och fredskämparnas insats måste man säga sig att kvinnorörelsen i Amerika icke tillfört det amerikanska samhället den fördjupning och humanisering kvinnornas dominerande ställning borde, tycker man, gjort det möjligt för dem att åstadkomma. Rättigheterna ha stannat vid yttre ting — i det inre har kvinnan där ofta fortsatt att följa männens spår. Kanske hade Fredrika Bremer rätt då hon just ut från dessa synpunkter kritiserade den berömda feministen Lucy Stones anförande på en abolutionistkongress såsom varande buret av alltför »manliga» synpunkter, givande alltför litet av kvinnans speciella. Som Klara Johanson fint säger använder Fredrika Bremer här en fullständig Ellen Keysk vokabulär.

Men som Ellen Key agade hon endast emedan hon älskade. Hon älskade och trodde på sina med-systar — med en egendomlig vacker ridderlig ömhet, som glädde sig åt inte endast deras andliga utan också kroppsliga skönhet. Hon älskade Amerikas män också, det bästa hos dem, deras ungdomliga kraft och mod, till vilka hon sjunger en lovsång i det lilla uttrycksfulla stycket »Yankeen».

Hon är visserligen desillusionerad när hon lämnar Amerika. Men hennes kärlek är, trots hennes här och där uppspirande tvivel, stark nog för att hon skall kunna sluta sin skildring med de varma orden — vari även nutida Amerikafarare torde kunna instämma: »frågar man mig vad den nya

världens folk har framför den gamlas, så svarar jag, med intrycket av vad jag i Amerika sett och genomlevat friskt i min själ: ett varmare hjärtslag, ett mera energiskt, ungdomsstarkt liv.»

Med de orden är den lilla boken slut. Man lägger undan den, men i minnet stannar den likt något ljusst och klart, som kommer en att tänka på det snabba flöde av eld och vatten — ett element som har eldens styrka, vindens frihet och vattnets mjukhet — som enligt en gammal tysk lärd är »charis» — behagets, även det konstnärliga behagets personifiering.

Det intrycket innefattar också utgåvarinnans del av verket. Känslan av behag och lätthet skylles säkert delvis den hand som verkställt redigeringen — Klara Johansons hand, vilken som penna måtte föra en fjäder ur någon av de ovannämnda chariternas vingar — så absolut gäller det om henne att hon har »only to touch to adorn».

De sammanfattande och förklarande kommentarer som fylla bokens sista del är det ett sant nöje att läsa — så kunskapsrikt, kvickt och fångslande ge de en hel, mångsidigt facetterad bild, sammanfattande både den märkliga och jäsande epok varunder Fredrika Bremers besök inföll och de nutidsförhållanden, som äro dess frukt — en bild som i sin klarhet och skärpa inom det begränsade området för tanken på bilden i en av de clairvoyanters glaskulor, vilka voro så moderna under Fredrika Bremers Amerikatid.

ANNA LENA ELGSTRÖM.

Notisspalten.

Amsterdamkonferensen.

När detta Herthahäfte kommit sina läsare tillhanda pågår den av Internationella kvinnorösträttsalliansen organiserade studiekonferensen i Amsterdam över fredsproblemen. Av de framstående talare och experter i frågan från olika länder, vilka komma att framträda med större anföranden, kunna nämnas: M. Maurette, representant för Internationella Arbetsbyrån, Mr Oudegeest, förutvarande v. ordförande i Internationella Arbetsbyråns verkställande utskott, ledamoten av tyska riksdagen dr Else Lüders, ledamoten av österrikiska riksdagen fru Emmy Freundlich, professorn vid universitetet i Bryssel Louis de Brouchere samt Mrs Chapman Catt, som håller sitt stora tal vid det stora offentliga mötet den 17 november på kvällen i Kolonialinstitutet.

Mrs Corbett Ashby presiderar vid mötet.

Från Sverige kommer fru Ester Åkesson-Beskow att närvara; fru Anna Wicksell, vilken inbjudits som talare, har varit hindrad att infinna sig.

Hur Tyskland sköter frågan om kvinnlig polis.

Preussen tog ledningen genom anställandet av den första kvinnan i Frankfurt am Mains poliskår i juni 1926. Sachsen blev nästa stat: i april detta år blevo sex kvinnor, efter en genomgående teoretisk och praktisk träning och efter att ha avlagt polisexamen i Dresden, inkorporerade i den officiella polisstyrkan. Detsamma skedde samtidigt i Hamburg, medan i Berlin, där redan sex kvinnliga poliser varit provisoriskt anställda, dessa ökats till tjugo stycken, och den speciella kvinnliga polisinspektören fru Friederike Wieking har utnämnts till kriminellt »polisråd». I Baden (Karls-

ruhe), där de kvinnliga poliserna hittills endast varit använda vid hälsovårdsavdelningen och för arbete inne på stationerna, kommer man för framtiden att följa de ovannämnda staternas exempel, och låta dem göra praktisk tjänst med häktningsrätt. Kurser i polistjänst lära ha anordnats på flera håll.

Segrar och nederlag i Oxford.

För första gången har man givit en kvinna Newdigatepriset för engelsk vers, och miss Penrose, förutvarande rektor av Somerville College, har blivit »Dame of the British Empire.» Men — den 14 sistlidne juni antog universitetskollegiet ett statut, som inskränker de kvinnliga studenternas antal i Oxford till 850, d. v. s. en på fyra manliga. Det var år 1920, som Oxfords universitet öppnades för kvinnliga studerande på samma villkor som för män! Internationella rösträttsalliansens nyhetsbulletin nämner beslutet av den 14 juni nedslående nyheter — och det är det minsta man kan säga om det. De kvinnliga akademikernas internationella lär väl ha orsak att vara intresserad av fallet.

Kvindelig Læseforenings i Köbenhavn boksamling.

Det är ingen nyhet, inte ens i Sverige att Kvindelig Læseforenings bibliotek i Köbenhavn under fröken Sophie Albertis energiska ledning vuxit ut till en verkligt betydande boksamling, ett gott och rikt urval från litteraturens många olika områden. En nu utsänd »Fortegnelse» över böcker som tillkommit under de fyra sista åren visar i vilken alltjämt stadig tillväxt detta företag befinner sig, och man får veta att biblioteket nu omfattar 70,000 band. Med nöje finner man att även svensk litteratur, såväl i original som i översättning, är rikhaltigt representerad.

Miss Edith Tancred i Stockholm.

Miss Edith Tancred har kommit — och farit — och hållit sitt bebådade föredrag om kvinnlig polis och dens uppgifter. Hon började sina föredrag i Malmö, den 24 oktober, fortsatte i Jönköping och Norrköping, och den 28 oktober talade hon här i Stockholm inför en talrik och intresserad publik.

Det var en historik över tillkomsten av kvinnlig polis i England hon lämnade tillika med en översikt av deras nuvarande ställning och det arbete de utföra.

Kriget var den direkta tillskyndaren av etablerandet av de första kvinnliga poliserna och då på frivillighetens väg. Bristen på tillräcklig manlig polis vid krigsutbrottet var ett av skälen till att kvinnoorganisationerna — särskilt nämndes därvid National Council of Women av Miss Tancred — tog initiativet till att kvinnlig polis började funktionera. De i England sammandragna trupperna, de stora fältlägren där manlig ungdom övades, även de unga kvinnornas tillströmning till ammunitionsfabrikerna framskapade också förhållanden där kvinnlig polis gjorde ett både nödvändigt och utomordentligt gott arbete. Det visade sig att de medelålders kvinnliga poliserna funno lättare gehör hos de unga än den manliga polisen. I London ställdes den kvinnliga polisen direkt under polischefen och avlönades med statens medel. Ett stort men fanns emellertid, lagen tillät ännu ej kvinnliga poliser.

Men även England fick sin behörighetslag, och stabilisering av kvinnlig polis kunde legalt ske. Fram och tillbaka gick det emellertid med den kvinnliga polisens ställning. Den i London organiserade poliskåren på 100 kvinnliga poliskonstaplar och 12 dito poliskommissarier med särskild byrå i

Scotland Yard under tvenne kvinnliga chefer fick stryka på foten när Geddeskommissionen började genomföra sina sparsamhetsreduktioner. Årkebiskopen av Canterbury pläderade för den kvinnliga polisen, Lady Astor höll ett värtaligt anförande i parlamentet, protestmöten över allt i landet mot indragning av den kvinnliga polisstyrkan visade att institutionen gjort sig välkänd och ansågs oumbärlig. Men antalet kvinnliga poliser i London nedskars till 20.

En utökning har emellertid efteråt kommit till stånd, 50 kvinnliga poliser äro nu anställda i London, i England tillsammanslagt 162 stycken; därjämte finnas 168 polissystrar, »Police-matrons», men dessa arbeta ju ej under samma betingelser.

Londons kvinnliga polis är uniformerad och har sin verksamhet utomhus. Dess arbete är i huvudsak inriktat på att ta hand om och hjälpa tillrätta unga kvinnor och barn. De kvinnliga poliserna patrullera i parker, vid järnvägsstationerna m. m. och uträtta härvid ett utomordentligt gott arbete. I medeltal omhändertar och hjälper den kvinnliga polisen i London 500 unga kvinnor pr vecka som av den ena eller andra anledningen stå övergivna eller utan resurser i den stora staden. I Glasgow, Miss Tancreds egen stad och där hon under kriget startade och förestod en kvinnlig polis-skola, göra de kvinnliga poliserna sitt arbete på polisstationerna och de bära icke uniform. Men de, ensamma, få upptaga vittnesmål rörande sedlighetsbrott mot barn och få följa kvinnorna och barnen genom alla domstolsförhör.

Den kvinnliga polisen i England har i stort taget samma lönevillkor som männen och samma befordringsmöjligheter. Tre utbildningsskolor finnas, i Bristol, Liverpool och Glasgow.

Miss Tancred slutade sitt föredrag

med att betona frågans internationella karaktär, hur i varje land samma behov förefinnes av att kvinnor och barn vid övervakning, förhör m. m. komma under kvinnlig polis och att dennas uppgifter, när de fyllas rätt, äro av ofrånkomligt värde för samhället.

Mötet, som stod under Fredrika-Bremer-Förbundets och Svenska Kvin-

nornas Nationalförbunds auspicier, inleddes och avtackades av de två organisationernas v. ordförande och ordförande, dr Karolina Widerström och dr Malin Wester-Hallberg.

Miss Tancred talade senare i Gävle och Göteborg och till sist, på återvägen hem, i Oslo. På hitresan talade hon även i Köpenhamn.

Från bokvärlden.

Den mörka gryningen av *Marta Ostensoe*. Till svenskan av Ingegerd von Tell. Albert Bonniers förlag.

En ung, dittills okänd norskfödd författarinna i Amerika erövrade för något år sedan ett mycket betydande litterärt tävlingspris, omkring femtiotusen kronor i svenskt mynt. Bland femtonhundra insända manuskript erkändes hennes av den förnämliga prisdomarenämnden såsom stående så högt över de andras att inte någon av dessa ens kunde anses såsom medtävlare.

Det var Marta Ostensoe med sin första bok, *Vildgäss*. Redan förra året hade vi den i svensk översättning. Nu har hennes andra bok, *Den mörka gryningen*, också kommit hit.

Det är farligt med en andra bok när man vunnit en sådan succès som Marta Ostensoe med sin första. Men denna håller strecket. Samma starka och genomarbetade människoskildring som den tidigare kännetecknar den, ävenså den frappanta förmågan att ge intensiv miljöstämning. Också i denna bok finns för övrigt det slag av hård koncentrerad viljemänniska som Caleb Gare i *Vildgäss* gav prov på, men i *Den mörka gryningen* är det en vek och drömmande diktarnatur som sättes i ödes-

digert beroende av den andra. Beundransvärt genomförd är konflikten, och det bestående intrycket av boken är, liksom av den förra: i sitt slag ett mästerverk.

Alberte och Jakob av *Cora Sandel*. Med inledning av Anders Österling. Översättning från norskan av Ingeborg Essén. Albert Bonniers förlag, (Gula serien).

Åter en ung debuterande författarinna — denna gång äkta norska — som i sitt första arbete visar en betydande begåvning. Boken har något av Jonas Lies suggererande skildringskonst av hem och familjeliv, här ett tröstlöst armt och rent nedbrytande för personerna det gäller. Den lilla kuststaden uppe i Nordnorge, med sin förkrympande dödvattensatmosfär, är ypperligt skildrad, och framför allt stiger Albertes gestalt fram mot dess bakgrund med skarpt dragen kontur.

Boken gör en inte glad, men den är värd att läsas på grund av sin konstnärliga halt.

Under skraataket. Roman av *Nini Roll Anker*. H. Aschehög & C:o (W. Nygaard), Oslo.

Nini Roll Ankers nya bok har kommit direkt från det norska förlaget, huruvida eller hur snart vi få den i

svensk översättning är mig inte bekant. För övrigt borde den frågan vara av ganska ringa intresse, nog böra vi kunna läsa varandras böcker på originalspråket, vi på var sin sida om Kölen.

U n d e r s k r a a t a k e t är skriven med den rutinerade författarinans säkra penna, och man är med ens inne i krigs- och gulaschtidens stämning, här med betoning av den norska huvudstadens miljö. En annan fråga torde väl vara om över huvud taget dessa förhållanden längre kunna intressera. Är man inte hjärtans glad att bara slippa tänka på dem? Men med dessa till bakgrund har Nini Roll Anker i alla fall tecknat ett par kvinnoöden som starkt gripa. Hennes människoskildring står sig.

Hågkomster och skisser av *Ann Margret Holmgren f. Tersmeden*. Wahlström & Widstrands förlag.

Den lilla boken har en hågkomst som stannar i minnet, *G a m l a M a j a*, Den är berättad med både humor och känsla, och den sotiga och trasiga gamla tjänarinnan av en gången tid synes väl förtjäna sitt äreminne. *H o s G r a n d o n k e l* på *B r o h a m r a* är ännu en läsvärd bit. Den bär något av en gamla pastellmålningens läckra färgton.

En vrå bland bergen. Berättelse från *Nya England* av *Mary E. Waller*. Översättning av *Anna Bergström*. J. A. Lindblads förlag.

En betagande skildring av gammaldags människor i en avkrok av *Nya England* i vår tid. Med gammaldags menar jag en art enkla, utanför tidsjaktet och tidsgrubblat levande människor. Men verkligt levande och därför kännande, lidande, älskande. En ömt mild dager skimrar kring det lilla hemmet vid den övergivna gamla kyrkbyn uppe på höjdsuttningen, och *Hugh Armstrongs* och *lilla Twiddies* öden,

så på en gång tragiska och ljusa, höra till det som man bevarar i minnet i tacksam tro på att livet dock gömmer godhet, styrka och skönhet.

Sjögoda skola av *Vira Eklund*. J. A. Lindblads förlag.

Vår litteratur äger en oförgätligt skakande skildring från småskollärarinnans liv, *V i t l j u n g* av *Mathilda Roos*. Den bok som här med några ord anmäles gör inget anspråk att på samma sätt gripa in i ett djupt tragiskt tillvarelsemoment. Men den rör vid en del småskoleförhållanden som i sin praktiska verklighet tydligen göra lärarinnans liv surt nog, och den lilla boken torde kunna fylla en uppgift att väcka opinion för en reformerad tingens ordning. Historien om *Ingrid Ekenbergs* vikariat vid *Sjögoda skola* är för övrigt friskt berättad och roande, även om ett par av bokens kapitel blivit en något protokollstorr framläggning av de undervisnings- och lönefrågor med avseende på vilka boken är så att säga ett diskussionsinlägg.

E. K—n.

F.-B.-F.-kretsarna.

G ä v l e k r e t s e n hade den 31 okt. möte, det första för terminen, under fru *Anna Björks* ordförandeskap. Därvid förekom redogörelse av fru *Hedvig Törjeson* för *F.-B.-F:s* årsmöte i *Ystad* samt föredrag av *miss Edith Tancred* från *Glasgow* över ämnet »*Women Police, a National and International Movement*». Föredraget, som på ett utmärkt sätt tolkades av fröken *Ester Hedén*, blev mottaget med stor förstäelse och det beslöts att taga upp ämnet på nytt vid ett kommande möte.

H a l m s t a d s k r e t s e n samlades första gången för hösten onsdagen den 12 oktober. Efter en kort redogörelse för års-

mötet i Ystad av fru Ruth Hernqvist höll doktor Elof Nielsen ett intressant och väckande föredrag om tuberkulos och tuberkulosvård. Fröken Ingrid Nyblom sjöng några sånger ackompanjerad av Felix Körling. Vid supén sjöngs en trevlig bordsvisa författad av fröken Edit Johansson till melodien Tre trallande jäntor.

Karlstads kretsen hade den 18 oktober en animerad diskussionsafton. Lektor Karin Ringenson inledde ämnet »Hemmet, högläsningen och litteraturen». Ett ovanligt stort antal kretsmedlemmar hade infunnit sig.

Kristianstads kretsen hade den 13 okt. sitt första möte för hösten varvid ordföranden, fru Elisabeth Sjövall talade om »Det gamla Ystad och F.-B.-F:s årsmöte» beledsagat av skioptikonbilder. Musik utfördes av fru Inez Winberg och deklamation av fil. mag. Else Holmgren.

Kumla kretsen hade den 4 okt. ett talrikt besökt sammanträde, som tillika var ett avskedsmöte under festliga former för dess ordf., fröken Vienna Mesterton å Säbylund, vilken i dagarna avflyttade till Uppsala. Under sin mångåriga vistelse i Kumla har fröken Mesterton nedlagt ett om varmt och levande intresse vittnande arbete inom ett flertal föreningar, icke minst inom Fredrika-Bremerkretsen, vilken huvudsakligast på hennes initiativ stiftades 1921 och vars ordf. hon varit hela tiden.

Fru Anna Björkman frambar ett varmt tack till fröken Mesterton för ospard möda och framgång samt överlämnade en charmant bukett röda nejlikor.

I sitt tack till kretsen gav fröken Mesterton uttryck för den djupa saknad hon skulle känna efter Säbylund och Kumla, där så mycket av intresse och förståelse, särskilt inom de speciella kvinnoföreningarna, mött henne.

Landskrona kretsen hade onsdagen den 19 oktober samkväm, varvid ordföranden, fröken Trägårdh i korta drag redogjorde för årsmötet i Ystad den 14—15 juni. Därefter hölls föredrag av fröken

Magnhild Fulton om Tolstoys dramatiska arbeten. Aftonen avslutades med tesupé och sång.

Linköpings kretsen fortfar att i sitt klubbrum anordna roande aftonunderhållningar. Den 19 okt. berättade kapten A. Jakobson om en resa till Spetsbergen, fru Lennman föredrog några sångnummer och fröken Anna Taube bidrog med uppläsning.

Kretsen Lund med omnejd hade den 17 okt. tillsammans med Malmö F.-B.-F.-krets ett talrikt besökt möte å folkhögskolan Vilan under ordförandeskap av fru Anna Herrlin. Föredrag hölls av personalkonsulenten fil. kand. Signe Fredholm, Malmö, om »Socialt arbete i fabriker», varefter fru Holmström-Ingers berörde önskemålet om industrierbetarnas tillträde till folkhögskolan. Därefter vidtog under herrskapet Ingers' värdskap ett synnerligen angenämt samkväm med tesupé, varvid stämningen ytterligare förhöjdes genom sång och musik.

Mariestads kretsen hade den 13 okt. allmänt sammanträde och samkväm. Fru Florén och fröken Langenheim redogjorde för årsmötet i Ystad, varefter visades flera bilder från Ystad, Glimmingehus och Tosterup.

På kretsens inbjudan höll fröken Thyra Kullgren den 7 nov. offentligt föredrag om »Fredrika-Bremer-Förbundets uppgifter i nutiden». Efter föredraget hade samkväm anordnats.

Nyköpings kretsen hade sitt första sammanträde för hösten måndagen den 3 okt. För att stärka kretsens kassa beslöts att anordna en konsert på Röda kvarn den 13 nov. under medverkan av fröken Märta Olsson och fru Andersén-Borell. Ordföranden gav några meddelanden från årsmötet i Ystad, vid vilket dock ingen representant från Nyköping kunnat närvara. Därefter höll fil. kand. Dagny Thorvall föredrag om »Ett stillhetens och handlingens folk — kväkarna förr och nu». Sammanträdet var mycket talrikt besökt och flera nya medlemmar antecknades. Gemensam tesupé.

Stockholmskretsen hade den 25 okt. ett »propagandamöte» i Årstaklubben, vartill inbjudits utomstående, särskilt studerande kvinnlig ungdom. Propagandan, som gällde förbundet och kretsen själv, sköttes i första hand av fröken Ida von Plomgren som i ett inledande föredrag talade om förbundets uppgifter och syften och framhöll det naturliga i att en allmän tillslutning till förbundet kom till stånd bland kvinnorna. En kortare diskussion resulterade i att uppdrag gavs åt kretsstyrelsen att tillsätta en propagandakommitté för att sköta medlemsrekrytering inom kretsen. Kvällen avslutades med ett intressant föredrag av fröken Ingeborg Wikander om »Kinas kvinnor i revolutionstider».

Strängnäs-kretsen hade den 28 okt. sitt första sammanträde för hösten. Sedan ordf., fröken Ninni Huldt sagt några varma ord om de sedan sista sammanträdet avlidna medlemmarna fru Elin Törnberg och fru Vilhelmina Samuelsson och deras livsgärning samt lyst frid över deras minne öppnades mötet, varefter fröken Huldt gav en intressant skildring av Ystad och förbundets årsmöte därstädes.

Härpå avhandlades en del inre angelägenheter. Efter mötet vidtog en animerad tesupé.

Varbergskretsen anordnade den 13 sept. ett offentligt föredrag med skioptikonbilder av dr Elsa Köhler från Wien om »Karlsbad genom tiderna».

Den 13 okt. samlades kretsen till handarbetsafton. En vacker utställning av gamla händarbeten hade ordnats. Gamla relikter hade framsökts ur gömmena, särskilt vitbroderier, korsstygn- och pärlarbeten, alster av kvinnoflit från svunna tider. I anslutning till utställningen yttrade ordföranden några ord. Sekreteraren, fr. Tora Lundgren, kretsens ombud på årsmötet i Ystad, redogjorde därefter för detta. Härpå följde tesupé och samkväm.

Växjö-kretsen hade den 25 okt. ett talrikt besökt kretsmöte. Ordf. fru Elsa Nordenskjöld hälsade de närvarande välkomna, varpå fru Blenda Sylvan gav en skildring av årsmötet i Ystad och en resumé av förbundets verksamhet under året. Härefter höll med. dr Ruth Grubb ett synnerligen värdefullt föredrag om »Föräldrans ansvar». Hon avtackades med livliga applåder och blommor. Fru Ingrid Sylvander utförde på piano flera av våra förnämligare mästares kompositioner. Det i allo trevliga och intressanta mötet avslutades med tesupé.

Kobbs Théer

äro odisputabelt de
finaste
och i bruket de

billigaste.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnörörelsen, utgiven av FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET.

Redaktör: *Ellen Klemán.*

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3.* Tel. Norr 48 50, 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Tel. Norr 48 50, 27 62.

C. A. KAHL & Co A.-B.

Lärftskramhandel

3 Sturegatan 3, Stockholm

Telefoner: 25 38, Norr 8110

Linne- och Bomullsvaror

Zephyr för Herrskjortor

Linneutstyrsisar och rikhaltigt lager
av damunderkläder

AKTIEBOLAGET Stockholms Nya Järnsängslabrik

E. L. ERICSSON

Specialaffär för

Sängar, Sängkläder, Soffor,
Ottomaner 1 och 2 bäddar,
Täcken, Filtar, Överkast,
Kuddar m. m., m. m.

Kontor & Utställning

16 Norrlandsgatan 16
STOCKHOLM Tel. 78 56, N. 7181

Fredrika-Bremer-Förbundets skola för kvinnlig yrkes- utbildning

med anslag av stat och kommun.

Höstterminen börjar den 1 Sept.

Lägre kursen, 2-årig lärlingsskola, avsedd huvudsakligen för kvinnlig ungdom med högre allmänbildning, meddelar grundläggande yrkesutbildning i klädsömnad.

Högre kursen, 1-årig, avser att utbilda kvinnliga arbetsledare och yrkeslärarinnor för beklädnadsyrket.

Fortbildningskurs i sömnad, 1-årig, för utexaminerade handarbetslärarinnor.

Extra elever mottagas i mån av utrymme.

Prospekt sändas. Adr. Norrlandsgatan 20, I, Stockholm. Tel. 303 99. Ansökningar insändas före 30 juli.

Stoff och Stil

20 NORRLANDSGATAN 20

TEL. 30399

Mottager beställningar
på elegantare och
enklare klänningar.

Förstklassigt arbete.

Moderata priser.

Innehåll.

Vita slavhandelns verklighet. Av *Clara Wahlström*.

Där det praktiska arbetet adlas. Av *E. Théel*.

Varför vi vilja kvinnlig polis.

Maria Sandel. Av *Ellen Kleman*.

»Det unga Amerika». Av *Anna Lenah Elgström*.

Miss Edith Tancred i Stockholm.

Från bokvärlden.

F.B.F.-kretsarna.

Öka hemtrevnaden

med en

HANDÖLS
TÄLJSTENS
KAMIN

